

ירושלים, מכון מאיר, י"ב אדר התש"ף

שיחה לקראת פורים, ויום הזיכרון לרבינו הרב צבי יהודה הכהן קוק זצ"ל

שמחה – מנלן?

1. מהר"ל, נצח ישראל פרק כ"ט.

בני אל חי, זרע אברהם, תולדות יצחק, צאצאי יעקב, אל יהא קטן בעיניכם התוחלת והתקווה הזאת שהיא לזכות ולצדקה עולמית, מורה על זרע אמת, לא ישקרו באמונתם, העם אשר יושבים בחושך, נותנים שכמם לסבול עול הגלות, ולהתבזות מן האומות זה עידן עדנין, דבר זה בודאי מורה על אמונתם.

ובמדרש אהבו את ה' כל חסידיו אמונים נוצר ה' (תהלים לא, כד), אלו שהם אומרים אמן באמונה; אומרים מחיה מתים ועדיין לא ראו אלא לפי שעה, מאמינים שאני מחיה מתים. אומרים גאל ישראל, ועד עכשיו לא נגאלו אלא לפי שעה, וחזרו ונשתעבדו, והם מאמינים שאני עתיד לגאול אותם, הוי אומר אמונים נוצר ה', עד כאן.

בארו בזה כי האמונה הוא דבר גדול מאוד, שהוא מאמין בגאולה, ואף כי עדיין לא ראה. ודבר זה מורה כי הוא דבק בו יתברך לגמרי, שכל תקוותו ותוחלתו בו יתברך. לכך כתיב אמונים נוצר, שהשם יתברך נוצר ושומר אותו, כי ראוי הוא לשמירה, אשר הוא עם השם יתברך ולא נבדל מאתו יתברך, כמו שהוא האמונה.

ובמכילתא, אתה מוצא שאין הגלויות מתכנסות רק בשביל האמונה, ואמר (שיה"ש ד, ח) אתי מלבנון כלה תבואי מראש אמנה. וגדולה האמונה לפני מי שאמר והיה העולם, שבשכר האמונה שהאמינו ישראל שרתה עליהם רוח הקודש ואמרו שירה, שנאמר (שמות יד, לא) ויאמינו בה' ובמשה עבדו אז ישיר וגו' (שמות טו, א). וכן אתה מוצא שלא נגאלו ישראל ממצרים רק בזכות האמונה, שנאמר (בראשית טו, ו) והאמין בה' ויחשבה לו צדקה. וכן הוא אומר (תהלים לא, כד) אמונים נצר. וכן הוא אומר (שמות יז, יב) ואהרן וחור תמכו בידי והיו ידיו אמונה, מזכירין זכות אבות. זה השער לה' צדיקים יבואו בו (תהלים קיח, כ). בבעלי האמונה מה הוא אומר (ישעיה כו, ב) פתחו שערי צדק ויבוא בו גוי צדיק שומר אמונים. השער הזה כל בעלי אמונה נכנסים בו. וכן הוא אומר (תהלים צב, ב) טוב להודות לה' להגיד בבוקר חסדך ואמונתך בלילות, מי גרם לנו לבוא לידי שמחה, בשכר אמונה שהאמינו אבותינו בעולם הזה שכולו לילות וכו'.

בא לבאר ולפרש מעלת האמונה. ובארנו דבר זה גם כן בחבור גבורות השם, ובמקום הזה נבאר עוד. כבר אמרנו כי האמונה הוא הדבקות בו יתברך מכל וכל, כאשר הוא מאמין בו יתברך בכל לבבו ובכל נפשו, כי זהו ענין האמונה. ולכך אמר שהגלויות מתכנסות בזכות האמונה, כי זהו ענין האמונה שהוא יוצא מרשות עצמו, ולהיות אל השם יתברך להתדבק בו. ולכך הגלויות - אשר הם נפרדים מן השם יתברך - מתכנסות אל השם יתברך בזכות האמונה, להיות דבקים בו מצד האמונה. וזה עצמו ששורה עליו רוח הקודש בשמחה, (כל) כאשר הוא דבק בו יתברך שורה עליו רוח הקודש. ולכך כאשר ישראל מאמינים בו יתברך בביטחון גמור, אז הגלויות מתכנסות אל השם יתברך. לכך מה נעים תקוותינו בו יתברך, ומה יפה אחריתנו של התקווה והתוחלת הזאת, שאם חשבה השם יתברך לאברהם לזכות ולצדקה עד עולם, ומכל שכן לישראל המייחלים לחסד ה' תמיד, ועיניהם מצפים וחוזרים ומצפים אל השם יתברך.

2. שפת אמת, פורים תרל"ד.

עוד נראה כי מרדכי ידע שהשי"ת יעזור לבני ישראל בוודאי כמ"ש רוח והצלה כו'. וכ"כ ידע את כל אשר נעשה כו'. רק שכן דרך כל הצדיקים שאף שיודעין הישועה מ"מ יכולין לצעוק בלב שלם ממש כמו אם לא היק יודע. ולמי שאינו כן אין מראין לו הישועה באמת. וזה תליא באמונה שלימה שמבטל כל השכל להשי"ת ויודע ומאמין שאין סתירה מכל זה שהישועה בא ע"י צעקת האדם. אף כי השי"ת לא יעזוב בני ישראל בלי ספק. מ"מ צריכין לצעוק בעת צרה כמ"ש עת צרה כו' וממנה יושע:

איתא בגמרא חייב אדם לבסומי בפוריא עד דלא ידע כו'. שמעתי בזה מילין מפה קדוש מו"ז ז"ל לעלות עד למעלה מעה"ד טוב ורע. ואיני זוכר הדברים על בורין. אבל נראה תורף הדברים דכתיב עץ גבוה חמשים אמה והם כל מדריגות השערי טומאה שיש מ"ט פנים טמא כו'. כי כח של עמלק נמצא בכל המדריגות. אבל באמת שער הני של הקדושה. שם לא יש ב' הדרכים. רק כולו טוב. כי שם שורש האחדות. וע"ז כתיב כאשר ירים משה ידו לשער הני ועץ החיים שהיא התורה. ולכן כשנתעורר כח מרע"ה שהוא שר התורה יש מפלה לעמלק. לכן איתא שבפורים קבלו התורה כו'. והיינו התגלות עץ החיים. ושם נק' דלא ידע בין ארור כו'. שאין שם שום אחיזה לסטי"א כלל. כי הוא שורש האחדות כנ"ל: מאמרי הראיה- אור האמונה

4. אורות – זרעונים – פיסקא ה'

אמונת ישראל נעוצה היא באין סוף, שהוא למעלה מכל תוכן של אמונה, ומתוך כך נחשבת באמת אמונת ישראל לאידיאל של האמונה, ואמונת העתיד, "אהיה אשר אהיה"^[4] הגבוה באין ערוך מתוכן של אמונה בהוה. הרבה מדריגות במורד יורד הוא הציור הרוחני, ער כדי להקראות בשם אמונת ישראל בעצם בתור אמונה ממש ולא בתור האידיאל האמוני. באמונה עצמה חל הפגם של הכפירה, אבל באידיאל האמוני אין פגם הכפירה מגיע כלל. הוא למעלה ממושג הכפירה כשם שהוא למעלה ממושג האמונה. הכפירה אין לה אידיאל אמתי, "אל אחר איסתרס ולא עבד פירין", היאוש והתהו אינם נותנים מאומה, ועל כן אין מקום לאידיאל הפוך מהאידיאל של האמונה, אף על פי שיש ענין של היפוך והקבלה לעומת גוף האמונה: "שער החמשים" האידיאל האמוני, שגם אצל משה היה לאידיאל, שלא נתן לו, איננו במציאות בקליפה. והשפעתו של שער החמשים הזה, של אידיאל האמונה, נותנת היא חיים עליונים לכל השערים כולם ומכניעה את קליפת הכפירה חסרת האידיאל מפני קדושת האמונה הקשורה באידיאל נצחי, "כי עמד מקור חיים."

5. אור לנתיבתי – הרב צבי יהודה קוק זצ"ל – מדת האמונה.

אמונה ותקווה. מתוך מדת צידוק הדין באה התקווה שסוף הרע להבטל, או שיגרום לטובה רבה. אבל האמונה היא בעונג רוממות ושובע נפש פנימי, מלאת ההכרה הברה והתמה, ורווית עוז הבטחון על ידי השקפת האחדות העליונה, שהנהגת ההשגחה העליונה מסבבת כל המעשים וכולם מלאים הם מזיו הטוב הכללי המקיף הכל וכוללם יחד, של "מה דעבד רחמנא לטב עביד", "עושה שלום ובורא הכל", ואין מקום לשום מציאות של הרגשה רעה.

6. מאמרי הראיה- אור האמונה

האמונה הגדולה שהאהבה, היראה והדבקות האלקית נמשכת עמה כל הטוב שבעולם מאיר בה, כל ההשכלות הגדולות עם הקטנות נשמרות בה ועל ידה; חכמה, גבורה, שמחה, קדושה, גדולה וטהרה, חביבות וענוה, יפי וחוץ, הכל כלולים בה, הכל נמצאים עמה. כל סדר וכל מנוחה, כל שלווה וכל שקט, כל כבוד וכל תפארת, אוצר החיים של אמונת אומן העליונה כולל הכל, כל גודל וכל עז, וצדיק באמונתו יחיה. אותו הציור העליון של ההשכלה הרוחנית איננו מצטמצם בשכל הגיוני. אין שום השכלה יכולה להגבילו, וכל אומץ הווייתו והשאריתו על האדם בא ע"י כח הקודש של אמונתנו. זיו החיים החזק הוא אור האמונה; חוש האמונה האלקי בכל גודל עוזו, זהו החיים האמיתיים, החיים ששום מות אין עמם, החיים ששמחתם איננה נחלשת משום צרה יגון ואנחה, החיים שהטובה והברכה שרויים בס, עמם דבקים שמחת עולמים בלא עצב, חדוה עליונה רחבה ועשירה בלא שום דלדול ורפיון. אור חיים זה צומח הוא ועולה, מכל תורה, מכל חכמה, מכל חסד, מכל שיחה טובה ונאה, מכל רעיון גדול ונאצל, מכל מחשבה ישרה והגונה, מכל מצוה, מכל מעשה טוב, מכל תיקון של תרבות ודרך ארץ, מכל טוב שבעולם שבכל הזמנים ובכל הברואים, בכל השפות, בכל הלשונות, בכל הנטיות, בכל העולמים ובכל הנשמות, מן הכל הוא שואב ועל הכל הוא משפיע; אור אורים בקרבנו, חיי חיים עמו, אשרי יבחר ויקרב, יודע סודו, אשרי רועה אמונה בגדלות דעה, בהגיון אמת, ברוח טהור, באור ד', בזוהר תורה ומוסר, בענות צדק, בגבורת ישע, בימין ד' רוממה, בתענוג עליון, "אז תתענג על ד' ", בעומק דעת ובסוד שיח רם ונעלה מכל שפה וניב לשונות, רומם ונאצל מכל רגש ומחשבה, ומרוב רוממות הוא מלא כל, מרב עז הוא נהדר על כל, מרוב שובע הוא משפיע על כל, וכולו אומר כבוד. ("היסוד", גליון ל"ה, תרצ"ג)